

S. Sayısı : 49

Emekli, dul ve yetim aylıklarına zam yapılması hakkında kanun tasarısı ve Bütçe Komisyonu raporu (1/96)

T. C.

Başbakanlık

Muamclât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı : 71 - 714, 6/3003

19 . XII . 1946

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Emekli, dul ve yetim aylıklarına zam yapılması hakkında Maliye Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunun 19 . XII . 1946 tarihli toplantısında Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan kanun tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulduğunu arz ederim.

Başbakan

R. Peker

Gerekçe

İkinci dünya savaşının doğurduğu geçim darlığını karşılamak üzere emekli, dul ve yetimlerle vatani hizmet tertibinden aylık alanlara harb yılları içerisinde evvelâ 4178 sayılı kanunla olağanüstü zam, bilâhara 4599 sayılı kanunla da aynı yardım adları altında zamlar yapıldığı malûndur.

Her iki zam da olağanüstü hallerin devamıyla mukayyet bulunduğundan memur aylıklarında olduğu gibi emekli, dul ve yetim aylıklarında da bu zamların devamlı olarak tatbikini sağlayıcı bir hüküm alınarak olağanüstü hale mâtuf kayıttan kurtarılması ve aynı zamanda bu iş yapılırken bütçenin müsaadesi nispetinde ayrıca bir zam da yapılmasının duruma uygun düşeceği müतालâ edilmiştir.

Bu maksatlarla hazırlanan tasarının 1 nci maddesinde, gerek genel muvazeneden, gerekse özel kanunlarla kurulmuş emekli sandıklarından emekli, dul ve yetim aylığı alanlara yapılan zam nispeti gösterilmektedir.

Buna göre, her aylık sahibine evvelâ, bu tasarı ile kaldırılması teklif olunan aynı yardım karşılamak üzere 15 lira sabit bir zam yapılmakta ve bundan sonra da bu zamlarla birlikte (Terfi zamları da dâhil) emekli aylıklarının tutarına % 25 den % 45 e kadar yükselen mütehavvil bir zam tatbik edilmektedir.

Bu zamlar neticesinde emeklilerin ellerine geçecek para, olağanüstü zam ve aynı yardım da dâhil olmak üzere halen ellerine geçen paraya nazaran küçük mikyasta da olsa bir miktar çoğalmaktadır.

Yetim aylığı alanlara halen verilmekte olan aynı yardım, yetim adedi ne olursa olsun aile başına 15 liradır.

Bir aylık sahibine yapılan 15 lira sabit zammın her yetime de ayrı, ayrı yapılması takdirinde tek yetimli bir aile ile mütaaddit yetimli bir aileye ödenecek yetim aylıkları arasındaki hali hazır muvazenenin esaslı şekilde değişeceği gözönünde bulundurularak bir kişiden dul ve yetim aylığı alanların sayısı birden fazla olursa bunların aylıklarına 15 lira yerine 7.5 lira zam yapılmasının daha âdil ve bütçe durumuna daha elverişli olacağı neticesine varılmıştır.

Bununla beraber yetim adedi çok olan ailelere her maaş sahibine 7,5 lira zam yapılmak sure-

tiyle bugünkünden bâriz şekilde farklı bir zam sağlanmış olmaktadır.

Genel muvazeneden veya Özel Kanunlarla kurulu emekli sandıklarından hizmet sürelerine göre emekli, dul veya yetim aylığı bağlanmıyarak hizmet yılları üzerinden tazminat verilenlere bu tazminatın hesabında halen olağanüstü zam tahakkuk ettirilmektedir. Bu zammın kaldırılması teklif edildiğinden hem bunu telâfi etmek hem de ayrıca bir zam yapılmasını sağlamak maksadıyla tasarının ikinci maddesi yazılmıştır.

Tasarının üçüncü maddesi zam nispetlerinin uygulanmasında tekaüt aylığı daha yüksek olan bir emeklinin aylığı daha az olan bir emekliden az para almamasını temin için yazılmıştır.

Halen 4178 sayılı kanunun üçüncü maddesiyle emeklilerle, vatani hizmet tertibinden aylık alanlara dördüncü çocuktan itibaren çocuk başına 2,5 lira çocuk zammı verilmektedir.

Bu yardımın çocuk başına 5 liraya çıkarılması ve aynı zamanda birinci çocuk da dâhil olmak üzere emeklinin bütün çocuklarına zam verilmesi maksadıyla dördüncü madde yazılmıştır.

Bu maddeye, emeklilere verilecek çocuk zammı hakkında da Teadül Kanununa tâbi memurlara verilen çocuk zammı hakkındaki hükümlerin uygulanmasına ve karı kocadan birinin emekli diğerinin memur olması hallerinde zammın yalnız memur olana ödenmesine dair fıkralar eklenmiştir.

Tasarının 5 nci maddesi de kaldırılması teklif olunan hükümlere aittir.

Bütçe Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Bütçe Komisyonu

Esas No. 1/96

Karar No. 36

26 . XII . 1946

Yüksek Başkanlığa

Emekli, dul ve yetim aylıklarına zam yapılması hakkında Maliye Bakanlığınca hazırlanıp Başbakanlığın 19 . XII . 1946 tarihli ve 6/3003 sayılı tezkeresiyle Yüksek Meclise sunulan kanun tasarısı komisyonumuza havale buyurulmakla Maliye Bakanlığı adına Bütçe ve Malî Kontrol Genel Müdürü Hadi Hüsman hazır olduğu halde incelenip görüşüldü.

Emekli, dul ve yetim aylıklarına zam icrasını istihdaf eden kanun, memur aylıklarında olduğu gibi, muhtelif kanunlarla yapılan zam ve yardımların birleştirilerek genel bir esasa bağlanmasını ve bunlara ait çocuk zammında da bir arttırmayı sağlamaktadır.

Bilindiği üzere 1683 sayılı ve 8 Haziran 1930 tarihli Askerî ve Mülki Tekaüt Kanunu, askerî ve mülki memurlar için derece ve aylıklarına göre, muayyen miktarlarda bir emekli aylığı tâyin ve memurların dul ve yetimlerine bağlanacak aylıkları da tesbit etmektedir.

1683 sayılı kanun hükmü yürürlüğe girdiği zaman 23 Şubat 1341 tarih ve 551 sayılı kanun

ile askerî mâlûllere aylıklarına ilâveten (terfih zammı) adı altında verilen bir zam mevcut bulunmakta idi. 1683 sayılı kanundan evvel bağlanmış olan emekli, dul ve yetim aylıklarına 1683, 3255, 3835, 4463 ve 4464 sayılı kanunlarla bazı zamlar kabul edilmiştir.

28 . I . 1942 tarihli ve 4178 sayılı kanunla memur ve müstahdemlere yapılan ve fevkalâde hallerin devamı müddetiyle mukayyet olan fevkalâde zam, emekli, dul ve yetim aylıkları ile hidematı vataniye tertibinden aylık alanlar için de kabul edildi.

21 . VI . 1944 tarihli ve 4599 sayılı kanun ile emekli, dul ve yetim maaşı alanlar için bir aileye, memurlara yapılan aynı yardımın yarısı miktarında bir yardım kabul edildi.

9 . IV . 1945 tarihli ve 4715 sayılı kanun, bu aynı yardımı hidematı vataniye tertibinden aylık alanlara da teşmil etti.

1946 yılı bütçe kanunu da bu aynı yardımın bir misli artırılması için Hükümete salâhiyet verdi ve Hükümet bu zammı yaptı.

Bundan başka 4178 sayılı kanun hükümlerine göre, emekli, dul ve yetimlere dördüncü çocuktan itibaren çocuk başına ayda 2,5 lira çocuk zammı verildi.

Bunların dışında olarak 1683 sayılı kanun, hizmet müddetlerine göre emekli, dul ve yetim aylıklarına istihkak kesbetmiyen memur veya dul ve yetimlerine verilecek emekli tazminatı için de bazı esaslar kabul etmişti. Bunlara göre memurun son aylık tutarına 4178 sayılı kanun gereğince verilecek fevkalâde tazminatın eklenmesiyle bulunacak miktar; hizmet yılına göre alınacak misillere esas tutuluyordu.

Teklif edilen tasarı ile bu aylıklara şu şekil verilmektedir:

1. — Emekli, dul ve yetimlerin aldıkları aslı aylıklara şimdiye kadar aynı yardım olarak verilen para eklenmektedir. Ancak bugüne kadar, aynı yardım dul ve yetim aylıklarında aile başına 15 lira olarak yapılmakta olduğu için bir ailenin nüfusu ne kadar olursa olsun bu miktar sabit kalmakta yani, 15 lira aile nüfusuna göre taksim edilerek dul ve yetimlere verilmekte di.

Tasarı, bir nüfustan fazla ailelerin her bir ferdine 15 lirayı taksim etmiyerek her şahıs için 7,5 lira miktarında bir parayı aslı aylığına eklemegi kabul etmiştir.

Bu suretle bir kişiden dul ve yetim kalan çok nüfuslu ailelere farklı bir terfi imkânı sağlanmış bulunmaktadır.

2. — 4178 sayılı kanunla kabul edilen ve fevkalâde hallerin devamı müddetiyle mukayyet olan fevkalâde zam kaldırılarak onun yerine, asıl aylığın yukarıda gösterilen şekilde yapılan eklemeler esas tutularak ve az aylık alanlara daha fazla nispette olmak ve devamlı surette verilmek üzere bir zam yapılmaktadır. Bu suretle, bugüne kadar az miktarda aylık alanlara daha fazla nispette zam imkânı sağlanmıştır.

551 sayılı kanunla askerî mâlûllere verilmekte olan terfi zammı yine baki kalmakta ve bu miktar yapılan zam için esas olarak alınan aylık asıllarıyla birlikte nazara alınmaktadır.

3. — Yukarıda işaret edildiği gibi bugüne kadar dördüncü çocuktan başlayarak çocuk başına ayda 2,5 lira olarak verilen çocuk zammı, bu tasarı ile Devlet memurlarında olduğu gibi, birinci çocuktan itibaren ve her çocuk için ayda

beş liraya çıkarılmaktadır.

4. — Hıdematı vataniye tertibinden aylık alanlar hakkında da aynı esaslar dâhilinde zamlar kabul edilmektedir.

5. — Emekli tazminatında, hizmet müddetine göre emsal hesabında esas tutulacak aylık tutarları, yine aynı kalmakta, ancak 4178 sayılı kanunla verilen fevkalâde zam yerine onun iki misli bir zam yapılmaktadır.

Bu tasarı ile teklif edilen zamlar, özel kanunlara göre şimdiye kadar bağlanmış ve bundan sonra bağlanacak her çeşit emekli, dul ve yetim aylıklarına şamildir.

Bu zamların Devlet bütçesine tahmil edeceği fazla ödenek miktarı 10 milyon lira raddesinde tahmin edilmiştir. Bu suretle 1947 yılında ödenecek emekli, dul ve yetim aylıkları için tahmin ve kabul edilen ödenek,

B.	M.	Lira
520		Emekli, dul ve yetim aylık ve ödenekleri 28 900 000
522	2	Aynı yardım 10 200 000
521		Özel kanunlar gereğince yapılacak zamlar 10 000 000
		Toplam 49 100 000

liraya baliğ olmaktadır.

Devlet bütçesi dışında mevcut ve bu kanuna göre zam yapacak olan tekaüt sandıkları malî durumlarının, bu zamları karşılayabilecek durumda oldukları anlaşılmakta ve yalnız İller Özel İdareleri Emekli Sandığı için İller bütçelerine konmuş olan ödenekler kâfi gelmediği takdirde, kendi bütçelerine yeter ödenek konulması imkânlarının sağlanmasını gerekmektedir.

Komisyon yukarıda esasları gösterilen hususları ihtiva eden tasarıyı tümü itibarıyla yerinde görmüş ve maddeleri konuşmağa geçmiştir.

Maddeler üzerinde yapılan konuşmalar sonunda :

Birinci maddede, (Her çeşit emekli, dul ve yetimlerin aylıklarına) kelimeleri yerine, kanunlara göre bağlanmış ve bağlanacak bu gibi aylıkları bu kanunun şumulü içerisine aldığı daha fazla belirtmek maksadıyla, (Çeşitli kanunlar hükümlerine göre bağlanmış ve bağlanacak emekli, dul ve yetim aylıklarına) kelimeleri konmuştur.

Vatani hizmet tertibinden ödenen aylıklar

hakkında da aynı esaslar dairesinde zamların uygulanacağı hakkındaki fıkra vuzuhu sağlamak üzere ifade değişikliği ile kabul edilmiştir.

İkinci, üçüncü ve dördüncü maddeler, ifade değişikliği ile kabul edilmiştir.

Beşinci madde, aynen kabul edilmiştir.

1947 yılı bütçesinde, bu zamlar için ayrılan 10 milyon lira, aynı yardım için konulan paradır. 8 200 000 lirasının bu zamları karşılamak üzere, emekli, dul ve yetim aylık ve ödenekleri bölümüne nakli zaruri olduğu gibi geçen ve geçmiş yıllara ait olarak 4599 sayılı kanuna göre tahakkuk edecek borçların önümüzdeki yıllarda ödenmesini sağlamak için geçici bir hüküm konması zaruri görüldüğünden tasarıya geçici iki

madde eklenmiştir.

Kamutayın onayına arz olunmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Başkanvekili	Sözeü
Edirne	Diyarbakır	İzmir
<i>M. N. Gündüzalp</i>	<i>C. Ekin</i>	<i>M. Birsal</i>
Kâtip		
Ankara	Ankara	Antalya
<i>F. Öymen</i>	<i>N. C. Akkerman</i>	<i>N. E. Sumer</i>
Aydın	Bursa	Çorum
<i>R. Alpman</i>	<i>Dr. M. T. Simer</i>	<i>İ. Eker</i>
Diyarbakır	İstanbul	Kastamonu
<i>Ş. Uluğ</i>	<i>Dr. A. Adıvar</i>	<i>M. Akalın</i>
Kırşehir	Tokad	Yozgad
<i>Ş. Torğut</i>	<i>R. A. Sevcngil</i>	<i>A. Sungur</i>

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Emekli, dul ve yetim aylıklarına zam yapılması hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — Her çeşit emekli, dul ve yetimlerin aylıklarına on beşer lira eklendikten sonra tutarları aylık aslı sayılarak bunlardan, terfi zamları ile birlikte:

I - 100 liraya kadar olanlara (100 lira dâhil) % 45;

II - 100 liradan yukarı 175 liraya kadar olanlara (175 lira dâhil) % 40);

III - 175 liradan yukarı olanlara % 25; zam yapılmıştır.

Şükadar ki, bir kişiden dul ve yetim aylığı alanların sayısı birden fazla olursa bunların her birinin aylıkları için onbeş liralık zam 7,5 lira üzerinden hesaplanır.

Vatani hizmet tertibinden aylık alanlar hakkında da bu zamlar uygulanır.

MADDE 2. — Hizmet sürelerine göre kendilerine veya dul ve yetimlerine aylık bağlanarak hizmet yılları üzerinden tazminat verilenlerin buna esas aylık tutarlarına aşağıda yazılı nispetlerde zam yapılır:

I - 100 liraya kadar olanlara (100 lira dâhil) % 50;

II - 100 liradan yukarı 170 liraya kadar olanlara (170 lira dâhil) % 40;

III - 170 liradan yukarı olanlara % 30;

MADDE 3. — Bu kanun gereğince yapılacak zam nispetlerinin uygulanmasında bir had yukarıya göre zam alanların zamları birlikte ellerine geçen miktar bir aşağıdaki had de bulunanların ellerine geçenden eksik olursa, farkı, zamma eklenir.

MADDE 4. — Her çeşit emeklilerle vatani hizmet tertibinden aylık alanların çocuklarına her çocuk için ayda (5) lira çocuk zammı verilir.

Bu zam için 4598 sayılı kanunun 6 ve 8 nci maddeleri hükümleri uygulanır.

Karı ve kocadan her biri Özel Kanunları ile bu kanuna göre çocuk zammına müstahak buldukları takdirde bunlardan yalnız birine, yüksek zamma müstahak olana ödeme yapılır.

BÜTÇE KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Emekli, dul ve yetim aylıklarına zam yapılması hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — Çeşitli kanunlar hükümlerine göre bağlanmış ve bağlanacak emekli, dul ve yetim aylıklarına onbeşer lira eklendikten sonra tutarları aylık aslı sayılarak bunlardan terfi zamlarıyla birlikte :

I - 100 liraya kadar olanlara (100 lira dâhil) % 45,

II - 100 liradan yukarı 175 liraya kadar olanlara (175 lira dâhil) % 40,

III - 175 liradan yukarı olanlara % 25 zam yapılmıştır.

Şu kadar ki, bir kişiden dul ve yetim aylığı alanların sayısı birden fazla olursa bunların her birinin aylıkları için 15 liralık zam, 7,5 lira üzerinden hesaplanır.

Vatani hizmet tertibinden ödenen aylıklara da yukarıdaki esaslar dairesinde zamlar uygulanır.

MADDE 2. — Hizmet sürelerine göre emekli, dul ve yetim aylıkları yerine verilen tazminatta esas olan aylık tutarlarına aşağıda yazılı nispetlerde zam yapılarak, tazminatlar ona göre hesaplanır :

I - 100 liraya kadar olanlara (100 lira dâhil) % 50,

II - 100 liradan yukarı 170 liraya kadar olanlara (170 dâhil) % 40,

III - 170 liradan yukarı olanlara % 30.

MADDE 3. — Bu kanun gereğince yapılacak zam nispetlerinin uygulanmasında aşağı nispet üzerinden zam alanların, zamları birlikte ellerine geçen miktar, fazla nispette zam alanların, ellerine geçenden eksik olursa farkı zamma eklenir.

MADDE 4. — Her çeşit emeklilerle vatani hizmet tertibinden aylık alanların çocuklarına her çocuk için ayda beş lira çocuk zammı verilir.

Bu zam için 4598 sayılı kanunun 6 ncı ve 8 nci maddeler hükümleri uygulanır.

Karı ve kocadan her biri özel kanunları ile bu kanuna göre çocuk zammına müstahak buldukları takdirde bunlardan yalnız birine, yüksek miktarda çocuk zammına müstahak olana ödeme yapılır.

Hü.

MADDE 5. — 28 . I . 1942 tarihli ve 4178 sayılı kanunun 1 nci maddesinin 10 neu fıkrası, 21 . VI . 1944 tarihli ve 4599 sayılı kanunun birinci maddesinin (O) fıkrası ve aynı kanunun 9 . IV . 1945 tarihli ve 4715 sayılı kanunla değişik 16 nci maddesi kaldırılmıştır.

MADDE 6. — Bu kanun 31 . XII . 1946 tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 7. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan H. Peker	Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı <i>M. Ökmen</i>
Devlet Bakanı M. A. Renda	Adalet Bakanı Ş. Devrin
Millî Savunma Bakanı C. C. Toydemir	İçişleri Bakanı Ş. Sökmensüer
Dışişleri Bakanı H. Saka	Maliye Bakanı H. N. Keşmir
Millî Eğitim Bakanı Reşat Ş. Siner	Bayındırlık Bakanı C. K. İncedayı
Ekonomi Bakanı T. B. Balta	Sağlık ve Sosyal Y. Bakanı Dr. B. Uz
Gümrük ve Tekel Bakanı T. Coşkan	Tarım Bakanı F. Kurdoğlu
Ulaştırma Bakanı Ş. Koçak	Ticaret Bakanı A. İnan
Çalışma Bakanı Dr. S. İrmak	

B. K.

MADDE 5. — Aynıyle kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 1. — 1947 yılı Bütçe kanununa bağlı A işaretli cetvelin Devlet borçları kısmındaki (521) nci (özel kanunlar gereğince yapılacak zamlar) bölümden (10 000 000) lira ve 522 nci (4178 ve 4599 sayılı kanunlar gereğince yapılacak zamlar ve yardımlar) bölümünün (2) nci (aynî yardım) maddesinden (8 200 000) lira, (520) nci (emekli, dul ve yetim aylık ve ödenekleri) bölümüne aktarılmıştır.

GEÇİCİ MADDE 2. — Geçen ve geçmiş yıllara ait olarak 21 . VI . 1944 tarihli ve 4599 sayılı kanuna göre tahakkuk edecek borçlar, Devlet borçları bütçelerinin (emekli, dul ve yetim aylık ve ödenekleri) bölümünden ödenir.

MADDE 6. — Aynıyle kabul edilmiştir.

MADDE 7. — Aynıyle kabul edilmiştir.